

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *
לתגובות והארות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם נושא מעניין לקחת הביתה. הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעורר שיה תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

עם הרב אברהם משה הלוי רוט
להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

העמקה | עשוי מזלזל בכל ערך רוחני

מדוע זה כך?

כי אדום איננו יודע להעניק כבוד לכל דבר שאין בו תכלית פרקטית בעולם המעשה, "ויבז עשוי את הבכורה" ועל כן הוא עצמו מאבד כל נכבדות "בזוי אתה מאד".

יש ביטוי באנגלית: "so what?" = "מה בכך?" "אז מה?". את השאלה הזו מפנה התרבות המערבית כלפי כל מוסכמה ומשמעות רוחנית.

זו בעצם שאלת עשוי "למה זה לי בכורה?!" שברבות השנים נהפכה ל"למה זה לי מלוכה?!" "למה זה לי משפחה?!" "למה זה לי נישואין?!" "למה זה לי צניעות?!" וכן הלאה והלאה, פריצת כל גדרי האנושיות הבסיסית, בשם טענת ה- "so what?" ... בזוי אתה מאד.

פליאה: "קטון נתתיך בגויים". שימו לב לאיזור המסומן בחום המתאר את השליטה של מלכות רומי.

ביאור | מדוע רומי שואפת ל"איחוד לאומים"?

זאת הסיבה שאדום הוא ללא זהות לאומית מסויימת. "אין לו כתב ולשון". הוא תמיד קיבץ תחת כנפיו לאומים שונים. כבר בימי אברהם אבינו נקראה רומי העתידי "תדעל מלך גויים", ופירש רש"י שנאספו כמה אומות תחתיו. ואיתא במדרש שיש מקום ברומי שנקרא "גויים" כי התקבצו לשם אומות רבות והמליכו עליהם אדם אחד.

לכן המערב, הוא 'מלך גויים', צירוף של אומות ולאומים שנכנסים תחת ברית אחת, כגון: ארצות הברית, ברית המועצות, האיחוד האירופי, ברית נאט"ו, חבר הלאומים. ועוד ועוד.

פליאה | וכי רומי האדירה נחשבת "קטנה"?

בגמרא שלנו אנו למדים שעל אדום נאמר "קטון נתתיך בגויים" שאין מושיבין מלך בן מלך, "בזוי אתה מאד" שאין להם כתב ולשון.

מה הכוונה? הרי רומי היא אימפריה אדירה! איך אפשר להחשיב אותם כ"קטון" ו"בזוי".

שאלה דומה שואל הרמב"ן: בפרשת וישלח כתוב שעשוי זכה ב"אלופים". הגמרא בסנהדרין דף צ"ט ע"ב מבארת דהיינו "מלכותא בלא תגא", ופירש רש"י "שר גדול אלא שאינו מעוטר" ויש נוסחאות "שאינו מוכתר", וכע"ז בדף קה ע"א כתב רש"י מלכותא בלא תגא "שררה גדולה ואינו חסר אלא כתר מלכות".

והרמב"ן תמה מדוע רומי נקרא "אלוף מגדיאל" הרי היא מלכות עצומה: "ולא הבינותי זה, כי אם נאמר שיהיה נבואה לימים רבים ולעתים רחוקות, הנה מלכים רבים מלכו לאדום על מלכות רומי, ואין רומי אלוף אבל היא מלכות גדולה ואמתני ותקיפא יתירה, לא היה כמוה בממלכות".

ביאור | בין "מונרכיה" ל"רפובליקה"

נראה לבאר כך: השלטון של רומי הוא אדיר, אבל המלכות קטנה. כבר ברומי לא היה הקיסר שליט יחיד, היו בה כמה מערכות שלטוניות שאיזנו זו את זו (קיסר מול סנטורים, פרלמנט, מערכת משפט, וכו'). כמו שאנו רואים בסוגיא שלנו שהקיסר אינו מוריש בהכרח את השלטון לבנו, וגם אינו יכול לעשות ככל העולה על רוחו בלא אישור שרי המלוכה, אפילו לא לפטור את טבריה ממיסים.

במושגים מדעיים זה נקרא שרומי איננה "מונרכיה" או "דיקטטורה" אלא "רפובליקה".

עם השנים הלך ופחת כוחה של המלכות ברומי, עד שכיום ברוב המדינות נעלמה כליל, ובמיעוטם נותרה "מלכות לשם כבוד" כמעט ללא סמכויות.

תופעה | "דיבור" ברמזים ותנועות לפני מלכי רומי

בגמרא שלנו רבי מדבר עם אנטונינוס במעשים ולא במילים. הוא לא רצה לומר בפירוש שמא יסתכן בכך, ולכן רימז לו ע"י מעשים.

מעניין לדעת שזהו מאפיין של מלכות אדום, שמדברים במעשים ורמזים ולא במילים. וזה מפני שגם במלכותא דרקינא פסקה הנבואה, אין הקב"ה מדבר עמנו במילים אלא במעשים. הגר"א מבאר שזהו "דודי שלח ידו מן החור", "ידו" – מעשיו, ומעי המו עליו. הוא לא מדבר אלינו, אבל אנו רואים את ידו הנטויה להגן עלינו ולהכות את אויבינו "ומעי המו עליו" באהבה גדולה.

התבוננות | הנצרות מפרשת רמזי קירבה כריחוק

בגמרא שלנו מבואר (לפי פירוש התוספות) שהקיסר הבין את משלוח ה"כוסברא" במובן של "שחיטת הבת" ואילו רבי התכוון לרמז להיפך "שיכסה על הבת" ויחמול עליה. אנו לומדים כאן, שמה שהגוי רואה במובן של ריחוק ועונש, הוא באמת מובן של קירוב ורחמים.

כתוב בגמרא בחגיגה שרבי יהושע בן חנניא הגיע לפני הקיסר הרומי, ועמד שם גם נוצרי אחד שרימז לו בתנועת ידו "אתם היהודים האדון שלכם מסתיר את פניו מכם" ורבי יהושע רימז לו בתנועת ידו "ידו נטויה עלינו". הקיסר בדק האם הם הבינו זה את זה, התברר שרבי יהושע הבין היטב מה "אמר" לו הנוצרי בתנועת ידו, ואילו הנוצרי לא הבין מה השיב לו רבי יהושע. אמרו "וכי מי שאינו מבין רמזים מעיז לעמוד לפני הקיסר?!" והוציאוהו להריגה.

המעשה הזה בא להראות לנו שאדום אינו יודע להבין רמזים. לכן הוא סובר שהקב"ה מרמז בתנועת ידו שהוא מסתיר פניו ממנו, אבל באמת מי שיש לו עיניים רואה שהוא מראה לנו "ידו נטויה עלינו".

זהו העומק בסיפור על ישו הנוצרי שרבו רבי יהושע בן פרחיה הרחיקו, ולבסוף סימן לו בתנועת ידו שהוא יכול לשוב, אבל הוא לא הבין וסבר שהתנועה הזו מרמזת לו שיתרחק ולא ישוב, ויצא והסית והדיח. כלומר, ששורש טעות הנוצרי הוא בכך שהוא מפרש תנועת יד של "קירוב" במשמעות של "ריחוק".

כך לאורך כל הדורות הנוצרים ראו במעשי ה' סימן להרחקת בני ישראל בזמן שבמעשי הראה הקב"ה את אהבתו ושמירתו על ישראל, אשר בכל צרתם לו צר, באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאם כימי עולם.

זאת הסיבה ש"אין להם שפה ולשון", השפה האנגלית נוצרה מבליט של לשונות. אין אפילו שפה "אמריקאית", וכלל לא אכפת להם שהם מדברים בשפת "אנגלית"... "so what?"... העיקר שיש שפה בינלאומית שכולם מבינים את כולם, מי צריך שפה ייחודית? ...

פנימיות | מה בין "נשיאי ישמעאל" ל"אלופי אדום"

אומות ישמעאל, לעומת המערב, אף פעם אחת לא מצליחות להתאחד. מדוע? מפני שיש להם כבוד לאומי, גאווה עצמית. יש אצלם ערך וכבוד למסורת, למלוכה, לשושלת. ולכן כל הנסיונות לאחד אותם – כשלו, יש ביניהם יותר מדי מתח ותחרות בשאלה "מי בראש".

ישמעאל לקח לו "י"ב נשיאים", והוא לשון של "כבוד מלכות", שהרי מלך נקרא בתורה "נשיא", אבל בלא שלטון גמור. "תגא בלא מלכותא". זה ההיפך מ"אלופי אדום" שהם "מלכותא בלא תגא" כמו שהזכרנו.

אצל הישמעאלים יותר חשוב "כבוד המלכות" מאשר השלטון עצמו, המלך יותר חשוב מהממלכה. לכן לא היו להם "אלופים" אלא "נשיאים". [כמו ה"נשיא" בארץ ישראל שלא היה לו שלטון גמור כמו ל"ראשי גלויות בבבל", כמבואר בסנהדרין ה' ע"א. ובתוספות שם כתבו בשם הירושלמי שראשי הגולה היו מיוחסים ליהודה מזכרים ואילו הנשיאים היו מיוחסים מנקבות, ואולי הביאור שהשלטון בפועל והמורא "שבט" הוא מ"מוסר אבין", ואילו ה"כבוד" והלימוד "תורת אמך" כמו שאמרו שאדם מכבד יותר את אמו וירא יותר מאביו].

היסטוריה | חטיפת המטוס עם הגר"י הוטנר בשנת תש"ל

אבחנה זו בין אלופי עשיו לנשיאי ישמעאל, היא מתורתו של רבינו פחד יצחק זצ"ל. הוא סיפר שהגדרה זו נתחדשה אצלו בהיותו בשבי, בשנת תש"ל, לאחר שהמטוס בו נסע נחטף ע"י המחבלים לשדה דוסון שביידן. המחבלים שחררו את הנוסעים הגויים והשאירו את היהודיים כבני ערובה. העולם היהודי עצר את נשמתו בדאגה לשלומם של הרב הוטנר ושאר החטופים.

בתקופת השבי הביאו המחבלים כל מיני 'נכבדים' ונסיכים ישמעאלים לראות את "שללם" ה". לאחר מכן סיפר הגר"י הוטנר שראה על אחד מהם שיש לו שורש של "נשיא", מלכותיות מכובדת שאינה קשורה לשלטון בפועל. כבוד מלכות כזו שאי אפשר למצוא בעולם המערבי אצל אדום שמתעניין רק בשליטה הפרקטית בפועל...

סיפור | הלחשה שנשמעה לאוזניים הנכונות

הגמרא שלנו מספרת שרבי חשש מלדבר עם אנטונינוס אפילו בלחשה מפני ש"עוף השמים יוליך את הקול". מי שיפתח את הפסוק במקורו יבין את ההקשר יותר ברור, מדובר שם על החשש מלחשה נגד המלכות: "גם בַּמִּדְבָּר מֶלֶךְ אֵל תִּקְלָל וּבְחֲדָרֵי מִשְׁכָּבְךָ אֵל תִּקְלָל עֲשִׂיר, כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יִגִּיד דְּבָר".

אספר לכם סיפור: כפי שכבר הזכרתי רבות, זקני רבי דוד בונם סומפולנסקי זצ"ל היה חלק מ"קבוצת לינגבי" של המחותרת הדנית שפעלה להבריה את היהודים לשוודיה. זקני היה מרבה להכיר טובה לעם הדני שהתגייס כמעט כולו להציל את היהודים בכל מאוּדס ונפּשם.

אחד הסיפורים המרגשים שבאחד הפעמים הוא נסע ברכבת עם אחד מראשי המבצע, הם ישבו אחד מול השני וניצלו את הנסיעה לחשב את הכספים שהם זקוקים להשיג בשביל להניע את המבצע. מיותר לומר שהם **התלחשו** בזהירות גדולה, הרי הפעילות הייתה מחתרית תחת אפס של הנאצים. והנה, כאשר הרכבת עצרה באחת התחנות מתקרבת אליהם אשה דנית, מוציאה מהתיק את הארנק שלה, מניחה על השולחן שביניהם ואומרת: **קחו כל מה שיש כאן בשביל הדברים הנפלאים שאתם עושים**, וממהרת לרדת מהרכבת לפני שהדלתות ייסגרו...

סבא שלי היה מספר את הסיפור הזה בדמעות, איך אשה נכרית אלמונית מוסרת את הארנק שלה (שהיה בו סכום לא מבוטל) בלי שאף אחד ביקש ממנה, בשביל להשתנות בהצלחת היהודים. "גם חרבונא זכור לטוב!".

אבל, יבלחט"א אאמו"ר שליט"א, אמר לי שיש ללמוד מכאן (בנוסף להכרת טובם של הדנים) **עד כמה מסוכן להתלחש...** הם היו **בטוחים** שאף אחד לא שומע, והנה, כפי שהגמרא כאן אומרת "עוף השמים הוליך את הקול" והאשה האלמונית הצליחה לצוטט ולהבין במה הם עוסקים...

מליצות חכמים | "לית דין בר נש"

אחרי פטירתו של גאב"ד שארית ישראל, **הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצ"ל**, התפרסם כמעט בכל ההספדים ומאמרי הזיכרון שהחזון איש התבטא עליו "לית דין בר נש". היה זה כאשר פעם משהו ביקש לדבר עם החזון איש ביחידות, בשעה שהבחור חיים שאול קרליץ ישב בחדרו, אמר החזון איש "הוא איננו בן אדם, הוא יכול להישאר..."

והנה, מתברר לנו בדף שלנו שהחזון איש אמר זאת כמליצה

נידון | לבקש רק בקשה אחת מהקב"ה?

בגמרא מבואר שבמלכותא דארעא לא היה ניתן לקיסר לבקש יותר מבקשה אחת בכל פעם. היטב ציינו בהערות מהדורות שוטנשטיין שזהו כעין מלכותא דרקיעא שאין מבקשים רחמים בתענית ציבור אלא על צרה אחת, כמבואר בתענית ח, ב.

כך נפסק בשו"ע סימן תקעו, טו: "ציבור שהיו להם ב' צרות אין מבקשים רחמים **אלא על אחת מהם**, דכתיב: נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת (עזרא ח, כג) ואומרים: אף על פי שיש בלבנו צרות רבות, על צרה פלונית באנו להתפלל; ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר, מבקשים רחמים על הרעב משום דכי יהיב רחמנא שובעה, לחיי יהיב".

וצריך להבין, **מדוע באמת אי אפשר להתפלל על שתי צרות?** היד ה' תקצר?! הלא "הרחב פיך – ואמלאהו" בשפע גדול מידו הגדולה הקדושה הגדושה והרחבה!..

אך הביאור הוא שעל האדם להבין את שורש הרעה שכוללת את כל צרותיו. כפי המבואר שאם לא יהיה רעב הרי ממילא לא יהיה דבר, נמצא שהדבר הוא תוצאה מהרעב. וכן לגבי הקיסר, הרי מה שאינו יכול לפטור את טבריה מן המס לפי שמלכותו אינה מתקיימת, אבל כאשר תימשך מלכותו לבנו הרי ממילא יוכל לפטור את טבריה כרצונו.

הקב"ה רוצה שכאשר עוברות צרות על אדם הוא יבין מה רוצים ממנו, ואת זה הוא לא יוכל להבין אם לא יבין מהי שורש צרתו, היכן הנקודה שמקולקלת וגורמת לתוצאות שונות.

סגולה | בקשה אחת בכותל המערבי במשך ארבעים יום

זקני רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל היה משתמש בסגולות רבות שקיבל מאביו ומאחרים. הוא השאיר אחריו כמה רשימות של סגולות ולחשים.

אחת הסגולות שהיה מתאמץ עבורה לקיימה בעצמו, היא סגולת 'ארבעים יום בכותל'. בפנקסו רשום סדר המזמורים הנאמרים במשך ארבעים הימים: יט, קג, קד, קיט, קמ, קמב, קמה, כ, כט, ל. והוסיף "יש מקפידים לא לבקש על שני נושאים אלא **לייחד התפילה על דבר אחד בלבד**".

כנראה שלמספידים הגדולים היה ברור שכולם מבינים שזהו סיפור המבוסס על הגמרא שלנו, אבל, לפחות אני הקטן, לא ידעתי את הגמרא, וכך הפסדתי את ה"עוקץ" של הסיפור...

המבוססת על הביטוי של רבי בגמרא שלנו לאור תלונת אנטונינוס על נוכחותו של רבי חנינא. זה לא ממעיט חלילה בשבחיו של הגר"ש זצ"ל אבל זה נותן **רקע** לביטוי החרגי של החזון איש.

